

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *A Zugliget és Görgei Artur*

Forrás: .....

Budapesti Hírlap

3p
(Hely)

1927. 10. 9.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

725.091

Hely

Idő

"1927"

Személy

A Zugliget és Görgei Artur

Emléktábla az Angolkisasszonyok zugligeti parkjában.

Iria Bevilaqua Béla dr.

Október 16-án délelőtt az Angolkisasszonyok zugligeti parkjának egyik ódon kapubálványán egy szerény márványtábla fogja történelmi örökíteni annak emlékét, hogy 1849 május hatodikától tizedikéig a mai parkban álló ódon épületnek lázasan mozgalmas napjai voltak: itt ütötte fel tanyáját a Budavárát ostromló honvédhadsereg főhadiszállása.

A Zugliget.

Legendákkal körülvett völgy a magyar Cornwallis: skót balladákra emlékeztető regényességgel, mintha valahol Skóciában volna, ahol száz éve Walter Scott vagy Sir Samuel Taylor Coleridge álmodott az *Old Glory*-ről, az óangol *romantic poems* századeleji szentimentalizmusának módorában.

A zugligeti legendák csakugyan legendák, még pedig *irodalmiak*: nem a népi fantázia, hanem a legendszükséglet irodalmi vágyai szülték őket, hogy az irodalomból, a litterátus forrásból kerüljenek vissza a néhai tölgyerdők villáinak modern lakói közé. Mindegy: a legenda nem azért legenda, hogy igaz legyen, hanem azért, hogy szép legyen. *Szép Ilonka*, e bájos epedő sohasem élt: de azért az *Ősz Peterdi* s bájos unokája érzékeny története nemkülönben bájos marad.

S a Zugliget is bájos, noha róla csak annyi bizonyos, hogy alkalmasint az azóta elpusztult középkori falnak, *Nyéknek* tar-

tozéka volt s hogy alkalmasint völgykatlana is beleesett a budai királyi várirtokoknak abba a vadászterületre tetegébe, mely Mátyás király idején a Nagytétény mellett lévő királyi falkatenyésztőtől (*Kutyavár*) a *Nagykovácsi* mögötti erdőkön (a falu a budai Vár mesterembereit eltartó birtok volt) egészen a budai solymások telepeiig (*Solymár*) s azon túl Visegrádig húzódtott. Bizonyos, hogy a mai *Szép Ilonka* vendéglő táján volt *Szilágyi Erzsébetnek* nyaraló-palotája és majorja.

A *Zugliget* név is regényeskedő alkotás és egészen újkeletű. 1847 június 11-én Buda szabad királyi város 4117. számú határozatával kimondotta, hogy a budai hegyvidék németes hangzása neveit magyaros, új nevekké cseréli fel. *Döbrentei* Gábornak, a Magyar Tudós Társaság tagjának, az ismert nyelvújítónak javaslatára és az ő jegyzéke alapján állították össze az új helyneveket. Az eszme szép volt, a „*Reformkorszak*“ nemzeti felbuzdulásának kifejezője, ámde az elnevezések tulságosan magukon hordották — illetve hordják maiglan is — az érzelmes, epedő Biedermeyeres korszak egész stílusát és szótárát. *Virány*, *Virányos*, *Csendilla* éppen olyan regényes „csinálmányok“, mint a *Zugliget* szó. A völgykatlan német neve *Sauwinkel* volt, vagyis „*Disznós zug*“ és pedig a *Hagenmacher*-család itt makkoltatott rondái után. A *Pasarét* régi neve is *Disznósrét* s

a fölötte levő domb *Zsirdomb* volt, illetve *Sauwiesen* és *Schmalzhügel*, még csak

nem is a vadkanokkal kapcsolatos regényes vadászelnvezés, ami a *Disznós* legendáját s ebből az ottani forrás vadkanfejű csorgóját szülte a hetvenes években, hanem egyszerű sváb hizlalók kevésbé irodalmi nevei. A *Sauwinkel*-ből az első betű elhagyásából *Auwinkel* lett, vagyis — *Zugliget* és pedig a pozsonyi *Au-park* analógiájára.

A Laszowszky-major.

1791-ben kapta magyar nemességét a régi budai polgári család és pedig idősebb *Laszowszky József* és felesége, *Krammerlauff* — *Kalmárfly Veronika*. Legidősebb fiuk volt *József*, 1849-ben Pest vármegye táblabírája és *fiscusa*, vagyis *fiskálisa*, azaz „*actualis magistratus procurator*“, ami röviden ma *ügyész* jelent. A procuratorból lett a *prókátor* s a *fiscalis*ból a *fiskális*: ez ma *ügyvéd* jelent.

A család megszerezte a majort, mely a harmincas években a *Szépilonától* egész a mai *Hungadi*-oromig terjedt, ezt is magában foglalva. A pátyi, illetve *nagykovácsii* országról ide egy keskeny erdei ut vezetett, a major magába foglalta a mai intézeti parkban levő régi épületet és — mivel nemesi telket illető „*korcsmáltató*“ joga is volt, a mai *Szarvas*-vendéglő s hozzá tartozott szintén nemesi *mészárosjogával* együtt. Ebből az időből való a *korcsmáccs*: *Zum Hirschen*, „*Az arany szarvas*“. A szóban levő erdei ut a mai *villamos*-sinektől (kifelé) jobbra eső kifalazott árok fenekén vezetett. Még ma is láthatók a villák kapui előtt az ut oldalába vágott régi *borospincék* vasalt kapui. Ez a *pince*-típus — utmenti *pincegádorokkal* — az egész budai hegyvidéken szokásos. A major ugynevezett *Meyerhof* volt. *Meyer*

annyi, mint *majoros*, a régi német parasztnemek leggyakoribb formája. *Tejesmajoros* a *Milchmeier*, amiből a *Milimári* lett. *Blumeier*, vagy helyesen *Blumenmeier* a kertész, *Grünmeier* a zöldséges. E foglalkozásnevek családnevek lettek.

Gunynév a *Lugmeyer*, valamint a *Biedermeyer* is: a derék, egyszerű kispolgár jellemzésül, amit aztán az 1830—1848 közötti évekre is átvittek és *butorstilusukat* is így nevezik. A major híres volt *tejszínes* epréről, mit az akkor divatos *beszélyalak*, az „*epreszlányka*“ szed vala nagykarimájú *Pamela*-kalapban s rövidke *krinolinban*. Híresek voltak a „*Laszowszkyban*“ tartott *majálisok*, melyeket a hatvanas évek német egyesülete, az „*Eintracht*“ rendezett. Omnibuszok és családi batárok hordták ki a *Staffenberger*, *Rottenbiller*, *Frohner*, *Geist*, *Pucher*, *Mössmer*, *Kutz*-családok papáit, mamáit és lányait. Ezeknek *Biedermeyeres* idilljeire daliasan véres nanak írték.

Görgei Artur a Zugligetben.

Május 6-án reggelre *Hentzi kémei* beárulták, hogy a Budát már két nap óta ostromló honvédhadsereg főhadiszállása a „*Remetéhez*“ címzett városmajor-utcai *vendéglőben* van, mire a mai *Nándor-laktanya* alatti *bástyakörönd* ágyúinak tüze elől ide, a *Laszowszky-majorba* vonult ki a főhadiszállás és 10-ig tartózkodott itt. A „*Remete*“ helyén ma a *János-szanatórium* áll, rajta emléktábla. Innen, a *Zugligetből* a mai *Diana*-ut 25. számú villába — ma *Bernáth István* tulajdona — költözött fel a főhadiszállás. *Remete* és *Szarvas* az érzelmes *Biedermeyer* regényes *szólamkincse*nek tartozéka. *Diana* a rómaiszkodó *ampir* *szarvasüző* fiús hajadonja.

A főhadiszálláson tartózkodtak a vezérkari főnök, *Bayer* ezredes, *Psotta* ezredes

tüzérségi főnök és *Szodt-fried* alezredes, utászfőnök. Ide s innen vágattak a *nyargonc*-tisztok, a futárok (galopin), itt irta a napiparancsokat *Ballagi Mór* százados, *Görgei* parancsörtisztje, itt tett szolgálatot *Bakody Tivadar* főhadnagy-nyargonc-tiszt, a későbbi orvosprofesszor, a neves homeopata, *Görgei* háziorvosa.

Ifjabb *Laszlow-szky* Józsefnek leánya volt *Laszlow-szky* Flóra, *Hegyessy* Péter helytartósági tanácsos felesége. Leányuktól, *Hegyessy* Flórától szerették meg az Angolkisasszonyok a mai parkot. A benne levő régi kuriaszerű ház volt a főhadiszállás tanyája. A parkban álló jóművű barokk Szent József-szobor a *Laszlow-szky*-család Józsefjeinek névadó-szentjét ábrázolja.

Gróf *Andrássy Gyula* és *Kossuth Lajos* a *Zugligetben*.

Ezekben a napokban választotta meg *Görgeit* országgyűlési képviselőjéül a *dé-desi* kerület és itt látogatta meg őt *Andrássy Gyula* gróf, amikor mint konstantinápolyba kinevezett törökországi magyar követ bucsulátogatásra jelentkezett a fővezérnél.

Kossuth Lajos ezen események előtt tizenkét évvel járt s lakott ezen a tájon. Orvosai tanácsára a *Haggenmacher*-család tulajdonát alkotó régi, az *„Isten szeme”* nevet viselő nyaralóba költözött ki üdülni, 1837 május 4-én éjjel *Eötvös József* vár-

mezei ügyész, vagyis *fuscus*, (nem a költő-báró) egy gránátos-százados vezetése alatti negyvennyolc gránátosbakából álló osztaggal elfogatta *Kossuthot* és a mai *Verbóczy-utca* 8. sz. alatt volt régi katonai börtönbe (*Stokház*) vitette. A vád *Kossuth* ellen a *Törvényhatósági Tudósítások* című lapjának politikai éle volt. *Kossuth* 1840 április 29-ig volt a börtön lakója.

1860-ban indult meg az első *lóvasut* a *Zugliget*be, melyet 1898-ban váltott fel a villamos. A budaiak csóválták a fejüket a rohamos újítás felett és aggodalmukat igazolva látták, amikor az a még ma is éléken emlékezetes szerencsétlenség történt a *Szépilona* és a *Szarvas* közötti kanyarodónál, 1899 nyarán: a lejtős pályán megindult a zsufolt kocsi és fiz kiránduló lelte halálát a kisiklásnál. Ekkor helyezték feljebb a végállomást mai helyére és szünt meg a régi lóvonatu állomás téglapülete, a mai postahivatal.

A bájos tér az Angolkisasszonyok parkja előtt a major előtt ácsorgó szekerek, kirándulóbatárok és a budakeszi omnibuszok tanyája egykor, ma autóbusz- és taxiállomás. A villamos már ősdi holmi.

Az autónk berregve gurul, ámde felette repülőgép bugása szólal meg. Omnibusz, lóvasut, villamos, autóbusz, repülőgép... Sic transit.